

Výpůjční služby, katalogizace

nejdůležitější činnosti v knihovně 😊

Martin Krčál

Výpůjční služby

- základní služba knihovny
- půjčování knihovních jednotek
- přijímání vrácených k.j.
- prolongace (prodloužení)
- rezervace
- upomínky
- evidence čtenářů
- statistiky

Právní úprava VS

- knihovní zákon
  - ❖ obecně
- občanský zákoník
  - ❖ vztah čtenář-knihovna
- knihovní a výpůjční řád knihovny
  - ❖ není-li něco definováno, řídí se OZ

Knihovní řád

- základní pravidla pro využívání knihovního fondu a služeb
- pro různé typy knihoven
- vzory KŘ na webu NKP
- ukázka řádu KJM

Obsah KŘ

■ uživatelé

- ❖ kdo se může stát uživatelem, za jakých podmínek, dělení uživatelů, způsob registrace, platby za registraci

■ přehled služeb

- ❖ charakteristika, jaké služby jakému okruhu uživatelů, délka výpůjček, poplatky, sankce, podmínky

■ práva a povinnosti uživatelů

■ pravidla využívání studoven a ICT

Práva a povinnosti čtenáře

■ Práva

- ❖ vypůjčit si dokument
- ❖ užívat jej sám (v rámci rodiny)

■ Povinnosti

- ❖ chránit vypůjčený dokument před poškozením, ztrátou, zničením
- ❖ okamžitě ohlásit poškození, ztrátu, zničení
- ❖ dodržovat výpůjční lhůtu, platit upomínky
- ❖ na žádost knihovny dokument vrátit dříve (pokud byl zapůjčen bezplatně)

Práva a povinnosti knihovny

■ Práva

- ❖ požadovat vrácení dokumentu i před ukončením výpůjčky (bezplatné půjčení)
- ❖ vybírat upomínky za pozdní vrácení
- ❖ neprodloužit výpůjčku (v případě zájmu dalších uživatelů)

■ Povinnosti

- ❖ vyžadovat vrácení dokumentu po uplynutí výpůjční lhůty
- ❖ vymáhat náhradu ztracené nebo poškozené výpůjčky (i soudně)

Právo na náhradu škody

- promlčí se 2 roky ode dne, kdy:
  - ❖ čtenář ohlásil ztrátu nebo poškození výpůjčky
  - ❖ knihovna prokázala čtenáři ztrátu nebo poškození výpůjčky
- povinnost hlídat termíny!!!

Zajištění půjčování

Zajištění vracení

Tiskárny čárového kódu + SW

Termotiskárny

Práce s lístkem

- informace o výpůjčkách
- upozornění na akce
- novinky z knihovny
- čárové kódy a QR kódy
  - ❖ akce, slevy, informace
- pole pro podpis
- něco jiného???

Dělení VS

- absenční
- prezenční
- cirkulační
- MVS, MMVS

Absenční výpůjčky

- výpůjčky mimo knihovnu
- omezení počtu současných výpůjček
  - ❖ např. 10, 30, neomezeno
- dělení
  - ❖ měsíční (30 dnů)
  - ❖ dlouhodobá/trvalá
    - semestr, pracovní poměr
  - ❖ krátkodobá
    - žádané dokumenty
    - např. 1 týden
    - výpůjčky přes noc

Prolongace = prodloužení

- prodloužení výpůjční lhůty
- nesmí být další požadavek
- pro statistiky nová výpůjčka
- prostřednictvím AKS
  - ❖ čtenářské konto
  - ❖ na výpůjčním pultu

Rezervace dokumentů

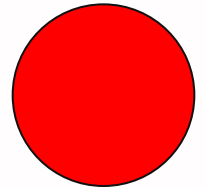
- pokud je dokument vypůjčený
- uživatel v řadě čekatelů
- po vrácení se odešle upozornění dalšímu v pořadí
  - ❖ elektronicky (AKS, e-mail)
  - ❖ písemně, telefonicky
- poplatky???
- omezení počtu rezervací

Upomínky

- poplatek za pozdní vrácení
- definovány v KŘ
- upozornění
  - ❖ elektronicky (AKS, e-mail od knihovníka)
  - ❖ písemně, telefonicky
  - ❖ upomínky se evidují
  - ❖ poslední = doporučený dopis
- lze uplatňovat soudně
- podepsaný doklad o výpůjčce???

Prezenční výpůjčky

- pouze do studovny
- žádaná literatura, málo výtisků, vzácná nebo drahá literatura
- odlišení od absenčního fondu
  - ❖ např. červený proužek, kolečko apod.
- výpůjčky přes noc
- periodika, VŠKP, AV nosiče

Cirkulace

- výpůjčky v rámci instituce
- zejména pro časopisy
- předem dané pořadí a lhůty vrácení

Knihovní systém

- zjednodušuje procesy
- spolupráce
- modulární
- opensource
  - ❖ KOHA, Evergreen
- Klasické
  - ❖ Aleph, Lanius, KP-Win, ARL
- Cloudové
  - ❖ Tritius, Alma...

Praktické ukázky

- ukázky výpůjčního systému KOHA
  - ❖ půjčování
  - ❖ vracení
  - ❖ správa čtenáře
  - ❖ prolongace
  - ❖ upomínky
  - ❖ rezervace
  - ❖ odesílání e-mailů

Výpůjčky - legislativa

- Občanský zákoník
- Knihovní zákon
- Zákon o ochraně osobních údajů
- GDPR

Když něco v knihovně není?

- MVS
- MMVS
- EDD

Diskuze

- Lze „půjčovat“ = odkazovat na dokumenty nelegálně přístupné na internetu?

Stavění fondu

- dle funkce fondu
- různé druhy
  - ❖ abecední
  - ❖ oborové (MDT, DDT, LCC)
  - ❖ žánrové
  - ❖ dle typu dokumentu
  - ❖ formátové (A4, A3) – uplatnění?
  - ❖ číselné – na konci nejnovější
  - ❖ kombinace

Jak je řazen fond na Křižovatce?

■ Úkol:

- ❖ vyhledejte knihu dle zadání
  - Jirásek, A. Staré pověsti české
  - Němcová, B. Babička
  - Morava, J. Někdejší Betty
  - Brummer, A. Brno nacistické
  - Dacík, T. Hrad Veveří: mýtus, historie a skutečnost
  - Rowling, J.K. Harry Potter a tajemná komnata
  - Petiška, E. Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek
  - Dudek, A. Skákal pes přes oves : říkadla pro nejmenší děti
- ❖ jak jste postupovali, kde jste je začali hledat
- ❖ vyhovuje Vám řazení fondu na Křižovatce?

Závěr

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@phil.muni.cz